

Information = Német Orvostudományi Dokumentációs és Információs Intézet). Több további potenciális jelölt mellett adatbázis szolgáltató lesz maga a *Közös Piac* is, amely máris rendelkezik néhány tudományos-műszaki adatbázissal. Ilyen pl. a toxikus kémiai vegyületek ECDIN file-ja, valamint az AGREP, amely a mezőgazdasági kutatások adatait tartalmazza.

Nagyobb jelentőségűek a nem szigorúan tudományos-műszaki, hanem gazdasági, jogi, statisztikai adatbázisok pl. a CRONOS és a CELEX, amelyeket szintén a tagországok polgárainak rendelkezésére kell bocsátani, mint döntéshozókészítést szolgáló adatbázisokat.

Annak ellenére, hogy mindennek a létrejöttét az adófizetők tették lehetővé, a szolgáltatásokat pénzért kell árulni. Ezt kívánja a hatékonyság fokozása és a hasznosság mérésének igénye. Az ár megállapítása azonban komplex kérdés és ezzel kapcsolatosan végleges megállapodás jelenleg még nem született meg. Egy biztos: az áraknak az adatok hozzáférhetővé tételének költségén kell alapulniuk.

A hálózat működésével kapcsolatosan két nyelvi probléma is fellép: a számítógépi és a természetes nyelv kérdése.

Bármennyire hasznos és célszerű egységes software-t létrehozni és egységes információkereső rendszert alkalmazni, elhamarkodott dolog lenne a valamelyik létező rendszert figyelembe vevő szabványosítás. Ez befagyasztaná a fejlődést. Ami valószínűbbnek és ésszerűbbnek látszik ennél, olyan felhasználói kapcsolódási lehetőséget kell létrehozni, amely megfelelően rugalmas, és a felhasználókat ennek használatára kell rábeszélni.

A természetes nyelv okozta probléma lényeges. Igaz, hogy Amerika nagy súlya miatt az angol nyelv bizonyos mértékig a tudomány és technika „lingua franca”-jává vált, de egyrészt túlzás lenne azt hinni, hogy ez a döntéshozók széles köreire is áll, és méginkább, hogy a szakemberek megelégedettek, amikor idegen nyelven kapják a kért információt.

A nyelvek közötti információcsere kérdése négy – részben már az EURONET kereteit meg is haladó – területen is fellép:

az egyik ilyen terület a soknyelvű teauruszok és fenntartásuk kérdése;

a második a terminológia. A fordítók számára már on-line elérhető egy fordítást megkönnyítő rendszer, és ezt az EURONET felhasználóinak is rendelkezésére lehet majd bocsátani;

harmadik terület a korlátozott szintakszisű szövegek automatikus fordítása. Ebben jelentős eredmények vannak, habár a szabályok, amelyek betartásával a lefordítandó szöveget meg kell írni, még igen szigorúak;

végül a negyedik terület, az automatikus szabad szövegfordítás. Itt is léteznek már a megvalósíthatóság határán lévő rendszerek.

Ezek a próbálkozások azonban túlmutatnak a tudományos és műszaki tájékoztatás problémakörén. Ha ugyanis ezek a kérdések megoldódnak, lényegesen megváltozhatna az Európai Gazdasági Közösség szervezeteinek működése is. (Kevesen tudják, hogy jelenleg az EGK minden tisztviselője mögött átlagosan egy fél fordító ül.)

Az EURONET csupán az információátvitel eszköze. Jövője attól függ, ki használja és hogyan. A terv sikere nem lehet közömbös azok számára, akik valamilyen formában a tudományos és műszaki információ felhasználói, és méginkább azok számára, akik a tudományos és műszaki tájékoztatási munkában tevékeny részt vesznek.

[APPLEYARD, R. K.: *The EURONET Project of the European Communities = The Information Scientist*, 10. köt. 4. sz. 1976. p. 159–165.]

(Valkó Péter)

Az adatinformációk és az adatbankok múltja, jelene és jövője

Az adatinformációk és az adatbankok iránti igény mindössze néhány éve fogalmazódott meg határozottan. Ez részint a fokozódó specializálódásnak, részint pedig annak köszönhető, hogy az irányításban, a kutatásban és a termelésben dolgozó szakemberek a releváns információkhoz a lehető leggyorsabban kívánnak hozzájutni. A számítógépek mind általánosabbá váló használata a szóban forgó igény tényleges kielégítése előtt is zöld utat nyitott.

Az adatinformációs rendszerek és az adatbankok gyors ütemű sokasodása miatt bizonyos zavarok és vadhajtások keletkeztek az információs rendszerek fejlődésében. Még jelenleg sincs egyértelműen tisztázva egy sor velük kapcsolatos kérdés. Nevezetesen:

nem jutottak egyetértésre a tekintetben, hogy az adat milyen funkciót tölt be a társadalmi kommunikációban, illetve az információs rendszerekben,

nem alakult ki a problémakör terminológiája, nem illeszkedett be az adatokkal folyó munka a gyakorlati információs folyamat egyes fázisaiba, túlzások fordulnak elő az adatok feldolgozására rendelkezésre álló műszaki eszközök felhasználásának tervezett mértékében,

alig tudunk valamit a felhasználók nézeteiről és elvárásairól.

A téves nézetek eloszlátása és egyben a további fejlődés szabályozása, illetve tervszerűsége érdekében az alábbiakat kell határozottan leszögezni:

az adatbankot *nem szabad azonosítani sem az információs rendszerrel, sem az automatizált irányítási rendszerrel, ezeknek csak egyik összetevője lehet;*

téves az a nézet is, hogy az adatbank csupán a vezetés számára tartalmazzon információkat;

nincs értelme automatizálni és adatbankba helyezni az információs forrásállomány azon részét, amelyet *hagyományosan vagy kiegészítéssel előnyösebben, olcsóbban dolgozhatunk fel;*

irreális az az elképzelés, hogy vállalatokon felüli szinten hatalmas homogén adatbázisokat kell létrehozni;

hibás az az elképzelés is, hogy a felsőbb szintek felé haladva, az adatbankok mind aggregáltabb adatokat tartalmazzanak csak és az egyes szintek ne legyenek egymással szervesen összekötve;

nem lehet teljesen egységes rendszerezési elveket alkalmazni az adatbankokban, minthogy az egyes szakterületek adatainak szerkezete eltérő (fa, háló, szekvenciás struktúra);

intenzív vizsgálódásokat kell folytatni a felhasználók körében.

/KLEINOVÁ, L.: Faktografické informace a banky dat – současný stav a perspektivy dalšího rozvoje = Československá Informatika, 18. köt. 5. sz. 1976. p. 132–137./

(Futala Tibor)

Lockheed-elemzés a DIALOG rendszernek a könyvtárakra és felhasználókra gyakorolt hatásáról

Két évi vizsgálódás eredményeként a *Lockheed's Information Systems* három kötetben tette közzé jelentését a nyilvános könyvtárak közvetítő szerepéről a nagyközönség és a gépi adatbázisok közti kapcsolatban. A vizsgálatot a *National Science Foundation* támogatta.

A várakozásnak megfelelően a jelentés szerint a nyilvános könyvtár hatékony csatorna lehet on-line bibliográfiai kereső szolgáltatások számára, de nem minden könyvtár alkalmas ilyen szolgáltatás nyújtására. Kiderült, hogy az on-line szolgáltatás a hagyományosnál több munkaidőt igényel keresésenként, s ha erre a szükséges munkaerőt nem biztosítják, a többi könyvtári szolgáltatás színvonala eshet vissza.

A jelentés szerint az a könyvtár, amely ingyen nyújt on-line szolgáltatást, rendszerint olyan ügyfeleket szolgál ki, akik hajlandók lennének fizetni is; ugyanakkor az eleve térítést igénylő könyvtárak szolgáltatásait gyakran nem használják. Amikor például négy kaliforniai könyvtár áttért a térítéses rendszerre, a keresések száma havonta átlag 90-ről 24-re esett vissza, később fokozatosan újra emelkedett, bár az eredeti szintet nem érte el.

A jelentés szerint:

az adatbázis használatában szerzett gyakorlat növeli a könyvtárosok gyorsaságát, munkájuk hatékonyságát; a legjelentősebb használói csoportok az egyetemi hallgatók, pedagógusok, műszakiak és könyvtárosok; a tájékoztatási részleg vezetője jelentős hatással van a szolgáltatás hatékonyságára; végül

az on-line keresőszolgáltatás egyelőre nem módosította jelentősen a nyilvános könyvtárakról az olvasókban kialakult képet.

A jelentés az OMKDK-ban megtalálható a következő címen:

Two year interim report. Investigation of the public library as a linking agent to major scientific, educational, social and environmental data bases. Raktári szám: N 6602.

/Advanced Technology Libraries, 5. köt. 12. sz. 1976. p. 5–6./

(Sárdy Péter)

Az USA Országos Tudományos Alapjának Tudományos Információs Bizottsága

R. C. ATKINSON, az NSF (*National Science Foundation = Országos Tudományos Alap*) ügyvezető igazgatója bejelentette a Tudományos Információs Bizottság (*Science Information Activities Task Force*) létrehozását.

A 16 tagból álló Bizottság, amelyet egy évre, 1977-re hívtak életre, fő feladatai:

vizsgálja felül és tanácsaival segítse az NSF tudományos információs tevékenységét;

vizsgálja meg az NSF tudományos információs tevékenysége, valamint a magánszektor és más országos szervek által – beleértve az Elnök Tudománypolitikai és Műszaki Politikai Hivatalának tervezett tevékenységét is – végzett információs tevékenység közti kapcsolatokat; vizsgálja meg, milyen szerepet tölt be az NSF az amerikai tudományos és műszaki információ nemzetközi átvitelében;

elemezze a kutatási javaslatok elkészítésének folyamatát, s tegyen javaslatot, melyeket lehetne a leghatékonyabban és leggazdaságosabban felhasználni a programcélok végrehajtásában;

adjon tanácsot arra vonatkozóan, hogyan lehetne a meglévő tudományos és műszaki információs rendszereket a lehető legjobban fejleszteni és felhasználni;

készítsen összefoglaló jelentést 1977 végén és tegyen javaslatot az NSF tudományos információs tevékenységére a 80-as években.

/National Science Foundation, Washington/